

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 440

Rachunkowość a controlling

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2016

Redakcja wydawnicza: Dorota Pitulec
Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz
Korekta: Barbara Cibis
Łamanie: Adam Dębski
Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronach internetowych Wydawnictwa
www.pracenaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2016

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-595-7

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
ul. Komandorska 118/120, 53-345 Wrocław
tel./fax 71 36 80 602; e-mail: econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Krzysztof Adamowicz, Piotr Szczypa: Wycena drzew na terenie przedsiębiorstwa w rachunkowości zarządczej / Valuation of trees in the area of a company in management accounting	13
Anna Balicka: Analiza kosztów usług serwisowych świadczonych przez przedsiębiorstwo branży budowlanej / Service costs analysis provided by the company in construction industry	23
Paulina Belch: Mierniki w controllingu logistyki przedsiębiorstwa z sektora paliwowego / Meters in the controlling of logistics in the company from fuel sector	32
Małgorzata Białas: Wartość firmy w sprawozdaniach finansowych banków / Goodwill in the financial statements of banks	42
Adam Bujak: Formy organizacji systemu informacyjnego rachunkowości jako determinanty efektywności jego funkcjonowania / The organization forms of the accounting information system as the determinants of its functioning efficiency.....	52
Halina Buk: Weryfikacja oceny sytuacji finansowej przedsiębiorstwa po zmianie polityki rachunkowości / Verification of the company financial position after the changes in accounting policies	61
Andrzej Bytniewski: Podsystem controllingu w ramach zintegrowanego systemu zarządzania jako źródło informacji na potrzeby rachunkowości zarządczej i controllingu / Controlling subsystem within the integrated management system as a source of information for management accounting and controlling.....	72
Andrzej Bytniewski, Marcin Hernes: Semantyczna metoda reprezentacji zdarzeń gospodarczych w systemie rachunkowości / Semantic method for the economic events representation in accounting system.....	83
Halina Chłodnicka: Polityka klastrowa a kapitał ludzki / Cluster policy vs. human capital.....	95
Magdalena Chmielowiec-Lewczuk: Controlling, audyt i nadzór finansowy w zakładzie ubezpieczeń – wzajemne relacje, podobieństwa i różnice / Controlling, audit and financial supervision in insurance company – mutual relations, similarities and differences	109
Anna Chojnacka-Komorowska: Interaktywne przetwarzanie analityczne (OLAP) w controllingu finansowym / OnLine Analytical Processing (OLAP) in management accounting	119

Marlena Ciechan-Kujawa, Katarzyna Goldmann: Istotność pro- i retrospektywnych celów współczesnej analizy finansowej w świetle wyników badań / Significance of the pro and retrospective objectives of the contemporary financial analysis in the light of research results	128
Michał Comperek: Propozycja metodologiczna oceny urealnionych korzyści finansowych przedsiębiorstwa w analizie memoriałowych korekt zysku netto / Methodological proposal of evaluation of company's financial benefits realignment in total accruals analysis	139
Beata Dratwińska-Kania: Kontrola wewnętrzna i jej dokumentacja jako element koncepcji odpowiedzialności i rozliczalności / Internal control and its documentation as part of the responsibility and accountability concept.....	150
Joanna Dynowska: Wykorzystanie controllingu w gminach w świetle badań ankietowych / The use of controlling in municipalities as revealed by questionnaire research	159
Joanna Dynowska, Zdzisław Kes: Oczekiwane bariery, przesłanki i efekty wdrożenia controllingu w gminach w świetle badań ankietowych / Expected barriers, incentives and effects of controlling implementation in municipalities as revealed by questionnaire research.....	170
Wojciech Fliegner: Usprawnianie procesów rachunkowości w urzędach administracji samorządowej / Improving accounting processes in local government offices	180
Stanisław Gędek: Krótkookresowe decyzje produkcyjne. Analiza porównawcza dla przedsiębiorstw wieloasortymentowych / Short-term production decisions. Comparative analysis for multi-product firms	192
Renata Gmińska: Psychologiczne aspekty podejmowania decyzji a rachunkowość zarządcza / Psychological aspects of decision-making vs. management accounting	205
Arkadiusz Januszewski: Diagnoza potrzeb informacyjnych w zakresie controllingu operacyjnego w firmie doradczo-szkoleniowej / Diagnosis of operational controlling information needs in a consulting and training services enterprise	215
Marcin Jędrzejczyk, Marek Mikosza: Marka kreatorem kapitału intelektualnego organizacji / Brand as the creator of intellectual capital in the organization	225
Anna Kasperowicz: Prawo posiadania w kontekście kwalifikowania aktywów / Right of ownership in the context of qualification of assets	235
Ilona Kędzierska-Bujak: Perspektywy rozwoju, procesów wewnętrznych oraz finansowa a strategia Uniwersytetu Szczecińskiego – wybrane zagadnienia / Development, internal process and financial perspectives vs. the strategy of the University of Szczecin – selected issues.....	245

Agnieszka Kister: Wybrane aspekty gospodarki finansowej szpitali / Selected problems of the financial economy of hospitals	256
Jerzy Kitowski: Rola kryterium płynności finansowej w dyskryminacyjnych metodach oceny zagrożenia upadłością przedsiębiorstwa / The role of the liquidity criterion in discriminatory methods for assessing the bankruptcy risk for a company.....	268
Marcin Klinowski: Definiowanie wymagań projektu w procesie planowania / Defining project requirements in project planning	278
Konrad Kochański: Zjawiska dysfunkcyjne w budżetowaniu projektów / Dysfunctional phenomena in project budgeting.....	287
Tomasz Kondraszuk: Gospodarstwo wiejskie jako podstawa budowy modeli wspomagających podejmowanie decyzji w warunkach dążenia do zrównoważonego rozwoju/ Farm as the basis for the construction of models for decision support under conditions of the quest for sustainable development.....	296
Krzysztof Konstantyn: Koncepcja wdrożenia budżetu kapitałowego w rachunku odpowiedzialności w ośrodkach odpowiedzialności za inwestycje w przedsiębiorstwach produkujących konstrukcje budowlane / The conception of introduction of capital budget in responsibility accounting in the centers of responsibility for investment in building construction enterprises	305
Mariola Kotłowska: Obszary ryzyka prowadzenia działalności przedsiębiorstw ciepłowniczych / Areas of risk in heating companies	317
Michał J. Kowalski: Zastosowanie controllingu podatkowego w polskich przedsiębiorstwach – wnioski z badań empirycznych / Usage of tax controlling in Polish companies – conclusions from empirical research	327
Mieczysław Kowerski: Zależność między rentownością a płynnością finansową ma kształt odwróconego U / The relationship between profitability and financial liquidity has the shape of an inverted U.....	338
Jarosław Kujawski: Dualna cena transferowa i jej sprawozdawcze konsekwencje/ Dual transfer price and its reporting consequences.....	349
Agnieszka Lew: Ryzyko istotnego zniekształcenia jako element badania przychodów i kosztów przez biegłego rewidenta / Risk of essential distortion as an element of income and expenses research by an auditor	363
Wojciech Lichota: Wykorzystanie modeli logitowych do oceny sytuacji finansowej przedsiębiorstw funkcjonujących w specjalnych strefach ekonomicznych w Polsce / The use of logit models to the assessment of the financial standing of enterprises operating in the Special Economic Zones in Poland	372
Tomasz Lis: Aspekty behawioralne w rachunkowości przy podejmowaniu decyzji inwestycyjnych / Behavioral aspects in accounting when making investment decisions	382

Monika Łada: Automatyzacja procesów rachunkowości zarządczej / Automation of management accounting processes	392
Małgorzata Macuda: Obszary badań naukowych w rachunkowości jednostek sektora opieki zdrowotnej / Areas of scientific research in accounting in healthcare sector entities	401
Paweł Malinowski, Tomasz Ćwieląg, Piotr Słomianny: Systemy typu <i>Data Discovery</i> w praktyce funkcjonowania przedsiębiorstwa komunalnego / Data discovery systems in practice of functioning of municipal enterprise	411
Elżbieta Marcinkowska: Sytuacja finansowa szpitali w kontekście procesu komercjalizacji/ Financial situation of hospitals in the context of commercialization process.....	420
Monika Martynkiewicz-Frank: Outsourcing IT w sektorze MŚP / Outsourcing of IT in the SME sector	433
Ewa Wanda Maruszevska, Sabina Kołodziej: Znaczenie podejścia etycznego dla organizacji i funkcjonowania systemu rachunkowości zarządczej / Significance of ethical approach to the organization and functioning of management accounting system.....	442
Teresa Maszczak: Sprawozdanie finansowe jednostki mikro a potrzeby informacyjne użytkowników / Financial statement of a micro-undertaking and information needs of its users	451
Marta Nowak: Konflikt etyczny w pracy księgowego i biegłego rewidenta. Pomędzy moralnością ogólną, moralnością roli a interesem własnym/ Ethical conflict in auditor's and accountant's work. Between common-sense morality, role morality and self-interest	461
Marek Ossowski, Beata Zackiewicz-Brunke: Odpowiedzialność społeczna przedsiębiorstw a klasyfikacja korzyści interesariuszy wynikających z działalności targowej / Corporate social responsibility vs. the classification of the advantages of stakeholders from business activities involving the organization of fairs and exhibitions	471
Michał Poszwa: Koszty a polityka wykazywania dochodów / Costs vs. policy of income disclosure	482
Anna Stronczek: Informatyczne wsparcie rachunkowości zarządczej na przykładzie wdrożenia w agencji wykonawczej WAM / Computer support of accounting management – a case of implementation in executive agency WAM	491
Magdalena Szydelko, Bartosz Kołodziejczuk: Benchmarking jako fakultatywny instrument doskonalenia znormalizowanych systemów zarządzania jakością / Benchmarking as a facultative instrument for improvement of the standardized quality management systems	501
Agnieszka Tubis: Zintegrowana baza danych dla procesu obsługi pojazdów / Integrated database for the maintenance process of vehicles.....	513

Wiesław Wasilewski: Specyfika planowania i analizy sprawozdania finansowego w instytucjach artystycznych / Characteristics of planning and analysis of financial report in artistic institutions.....	523
Aleksandra Wiercińska: Luki w metodyce benchmarkingu szpitali na przykładzie województwa pomorskiego / Gaps in the benchmarking methodology of hospitals on the example of the Pomeranian Voivodeship.....	534
Malwina Wołak: Zastosowanie analiz ABC i XYZ w controllingu sprzedaży / An application of ABC and XYZ analyses in sales controlling.....	545

Wstęp

Rachunkowość jednostek gospodarczych i instytucji jest zorientowana na dostarczanie informacji zarówno wewnętrznym, jak i zewnętrznym użytkownikom. Informacje te dotyczą procesów gospodarczych i rezultatów działalności wykorzystywanych w dokonywaniu ocen i podejmowaniu decyzji. To czyni rachunkowość najważniejszym elementem systemu informacyjnego jednostek gospodarczych i instytucji.

Rachunkowość stanowi również podstawową bazę informacyjną dla controllingu. Rachunkowość ukierunkowana na controlling ma za zadanie informacyjne wspomaganie procesu podejmowania decyzji i oceny działalności poszczególnych jednostek organizacyjnych na poziomie całego przedsiębiorstwa czy instytucji. Rachunkowość ukierunkowana na controlling zapewnia obsługę informacyjną wszystkich funkcji zarządzania: planowania, organizowania, motywowania i kontrolowania.

Miejsce rachunkowości w systemie informacyjnym controllingu wynika z jej zadania, którym jest pomiar rezultatów działalności organizacji oraz jej ośrodków odpowiedzialności. Rezultaty tego pomiaru są prezentowane nie tylko w sprawozdaniach finansowych, ale także w wewnętrznych raportach sporządzanych okresowo oraz na bieżąco według potrzeb. Jakość informacji dostarczanych przez rachunkowość w dużym stopniu przesądza o skuteczności działań podejmowanych w ramach controllingu.

Problemom rachunkowości traktowanej jako system informacyjny controllingu jest poświęcony niniejszy zeszyt Prac Naukowych Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu. Zawiera on artykuły naukowe dotyczące różnych etapów procesu informacyjnego rachunkowości. W części artykułów poruszono zagadnienia teoretyczne dotyczące koncepcji, zasad i procedur przetwarzania informacji w systemie rachunkowości, w części zaś zaprezentowano problemy i przykłady praktycznego prowadzenia rachunkowości ukierunkowanej na controlling w określonych jednostkach gospodarczych oraz instytucjach.

Pragniemy wyrazić nadzieję, że niniejszy tom będzie stanowić pewien przyczynek do doskonalenia sposobu przetwarzania informacji w systemie rachunkowości, która jest podstawową bazą informacyjną dla controllingu w różnych organizacjach.

Edward Nowak, Marcin Kowalewski, Maria Nieplowicz

Teresa Maszczak

Uniwersytet Opolski

e-mail: tmaszczak@uni.opole.pl

SPRAWOZDANIE FINANSOWE JEDNOSTKI MIKRO A POTRZEBY INFORMACYJNE UŻYTKOWNIKÓW

FINANCIAL STATEMENT OF A MICRO-UNDERTAKING AND INFORMATION NEEDS OF ITS USERS

DOI: 10.15611/pn.2016.440.43

Streszczenie: W związku z implementacją zapisów nowej dyrektywy rachunkowości nr 2013/34/UE celem artykułu jest prezentacja zmian wprowadzonych w nowelizacji ustawy o rachunkowości z dnia 11 lipca 2014 roku. Autorka określa ich wpływ na zakres oraz wartość informacyjną uproszczonego sprawozdania finansowego jednostki mikro w aspekcie potrzeb ich użytkowników. Jednostki mikro są nowo powstałą kategorią podmiotów, która została wprowadzona do regulacji krajowych w związku z implementacją dyrektywy 2013/34/UE. Do rozwiązania przedstawionego problemu badawczego wykorzystano metodę analizy treści regulacji prawnych (krajowych i międzynarodowych) oraz metody porównań i wnioskowania. Wprowadzone zmiany w znowelizowanej ustawie o rachunkowości mają na celu obniżenie kosztów administracyjnych związanych z bieżącym prowadzeniem rachunkowości oraz sporządzaniem obligatoryjnych sprawozdań finansowych jednostek mikro.

Słowa kluczowe: dyrektywa UE 2013/34/UE, jednostka mikro, uproszczone sprawozdanie finansowe.

Summary: Due to the implementation of provisions of the New Accounting Directive No 2013/34/EU, the purpose of this paper is to present changes introduced in the amendment of the Accounting Act of 11 July 2014. The author determines their impact on the information scope of a condensed financial statement of a micro-undertaking in terms of needs of its users. The micro-undertakings are a newly created category of entities, which were introduced to the national regulations in connections with the implementation of Directive 2013/34/EU. To solve the problem the author adopted a method of content analysis of legal regulations (domestic and international) and methods of comparisons and conclusions. The adopted changes in the amended Accounting Act are intended to reduce the administrative costs associated with the current keeping account books and preparation of the obligatory financial statements for micro-undertakings.

Keywords: EU Directive 2013/34/EU, micro-undertaking, condensed financial statement.

1. Wstęp

W dniu 11 lipca 2014 r. dokonano w polskim prawodawstwie nowelizacji ustawy o rachunkowości, która weszła w życie 23 września 2014 roku. Wynika ona przede wszystkim z obowiązku implementacji dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/34/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie rocznych sprawozdań finansowych, skonsolidowanych sprawozdań finansowych i powiązanych sprawozdań niektórych rodzajów jednostek, zmieniającej dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/43/WE oraz uchylającej dyrektywy Rady czwartą 78/660/EWG i siódmą 83/349/EWG [Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/34/UE..., s. 19], zwanej dalej „dyrektywą 2013/34/UE”.

Podstawowym celem tej dyrektywy jest redukcja obciążeń administracyjnych, w tym obniżenie zarówno kosztów sporządzania sprawozdania finansowego, jak i kosztów bieżącego prowadzenia rachunkowości przez jednostki mikro, bez uszczerbku dla wiarygodności informacji finansowej i bezpieczeństwa wszystkich interesariuszy, wobec przyjęcia z góry założenia, że uproszczone sprawozdanie finansowe, sporządzone rzetelnie przez jednostkę mikro, przedstawia wystarczająco jasno sytuację majątkową i finansową oraz wynik finansowy takiej jednostki [Dadacz 2014].

Celem artykułu jest wskazanie, na tle rozwiązań wynikających z dyrektywy 2013/34/UE, zakresu obowiązkowo ujawnianych informacji w sprawozdaniu finansowym przez jednostki mikro w aspekcie potrzeb ich użytkowników. Zmierząc do osiągnięcia celu, dokonano analizy i porównania zapisów dyrektywy 2013/34/UE oraz nowelizacji ustawy o rachunkowości z dnia 11 lipca 2014 r.

2. Zakres informacyjny uproszczonego sprawozdania finansowego

W znowelizowanej ustawie o rachunkowości zakres informacji ujawnianych w uproszczonym sprawozdaniu finansowym jednostki mikro¹ w załączniku nr 4 do ustawy, zgodnie z zaleceniami dyrektywy 2013/34/UE, został bardzo ograniczony w porównaniu z modelem sprawozdawczości finansowej obowiązującej w załączniku nr 1 do ustawy. Według tego załącznika sprawozdanie finansowe jednostki mikro obejmuje uproszczony bilans i rachunek zysków i strat (wariant porównawczy), informacje uzupełniające do bilansu (w przypadku zaniechania sporządzania informacji dodatkowej)² oraz informacje ogólne (w miejsce „wprowadzenia do sprawozdania finansowego”)³.

¹ Artykuł skoncentrowany jest na sprawozdawczości finansowej jednostek mikro prowadzących działalność gospodarczą.

² Jednostka mikro może nie sporządzać informacji dodatkowej, o której mowa w ust. 1, pod warunkiem że przedstawi informacje uzupełniające do bilansu określone w załączniku nr 4 do ustawy.

³ Jednostka mikro, o której mowa w art. 3 ust. 1a pkt 1 i ust. 1b ustawy, która ma obowiązek sporządzania sprawozdania z działalności jednostki zgodnie z ust. 1, może nie sporządzać tego spr-

Informacje ogólne zawierają tylko sześć pozycji, m.in. ogólne informacje o jednostce i jej sprawozdaniu finansowym, wskazanie czasu trwania działalności jednostki, jeżeli jest ograniczony, wskazanie zastosowanych zasad rachunkowości przewidzianych dla jednostek mikro z wyszczególnieniem wybranych uproszczeń, omówienie przyjętych zasad (polityki) rachunkowości (w tym metod wyceny aktywów i pasywów, a także amortyzacji), pomiaru wyniku finansowego oraz sposobu sporządzenia sprawozdania finansowego w zakresie, w jakim ustawa pozostawia jednostce prawo wyboru.

Bilans jednostek mikro prezentuje kilka bardzo zagregowanych pozycji aktywów (aktywa trwałe, w tym środki trwałe, aktywa obrotowe, w tym: zapasy i należności krótkoterminowe oraz należne wpłaty na kapitał/fundusz podstawowy i udziały/akcje własne) oraz źródła ich finansowania (kapitał własny, w tym: kapitał podstawowy oraz zobowiązania i rezerwy na zobowiązania, w tym: rezerwy na zobowiązania i zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek).

W strukturze aktywów trwałych nie zostały wykazane informacje dotyczące wartości niematerialnych i prawnych, środków trwałych w budowie, zaliczek na środki trwałe w budowie, należności długoterminowych, inwestycji długoterminowych, długoterminowych rozliczeń międzyokresowych. Jednakże w pozycji A. Aktywa trwałe bilansu zostały one zaprezentowane w łącznej wartości.

W grupie aktywów obrotowych natomiast nie wyszczególniono inwestycji krótkoterminowych, krótkoterminowych rozliczeń międzyokresowych. W pozycji B. Aktywa obrotowe bilansu wykazywane są one jednak w łącznej wartości obok zapasów i krótkoterminowych rozliczeń międzyokresowych.

Kluczową zmianą przyjętą w strukturze aktywów bilansu⁴, w myśl dyrektywy 2013/34, są prezentowane w aktywach w odrębnej pozycji (C) „Należne wpłaty na kapitał (fundusz) podstawowy”, a nie po stronie pasywów, w wielkości ujemnej w „Kapitale (funduszu) własnym”. Prezentuje ona zadeklarowane, lecz nie wniesione na dzień bilansowy wkłady kapitałowe (rzeczowe i finansowe) w spółkach kapitałowych (sp. akcyjne i sp. z o.o.) oraz w spółkach osobowych. Podobnie także pozycja „Udziały (akcje) własne” jest wykazywana w aktywach w odrębnej grupie (D), a nie po stronie pasywów w wielkości ujemnej w „Kapitale (funduszu) własnym”. „Udziały (akcje) własne” obejmują na dzień bilansowy udziały własne posiadane przez spółkę z o.o. (art. 200 § 3 Kodeksu spółek handlowych) oraz akcje własne posiadane przez spółkę akcyjną (art. 363 § 6 Kodeksu spółek handlowych) lub komandytowo-akcyjną w cenie nabycia.

Ponadto nie jest wykazywana w strukturze aktywów obrotowych sprawozdania informacja o środkach pieniężnych, co utrudnia możliwość określenia płynności finansowej, czyli zdolności jednostki do spłaty długów. Przykładowo kredytodawcy

wozdania, pod warunkiem że w informacji dodatkowej, a w przypadku, o którym mowa w art. 48 ust. 3 ustawy, jako informacje uzupełniające do bilansu, przedstawi informacje dotyczące nabycia udziałów (akcji) własnych określone w załączniku nr 4 do ustawy.

⁴ Zmiana została wprowadzona 23 lipca 2015 r. w znowelizowanej ustawie o rachunkowości.

i pożyczkodawcy mogą się domagać dodatkowych informacji w celu oceny ryzyka, których przepisy znowelizowanej ustawy o rachunkowości nie określają jako obowiązkowe.

W pasywach bilansu w pozycji Kapitał (fundusz własny) własny nie jest prezentowany kapitał zapasowy, który w spółkach akcyjnych musi być tworzony obowiązkowo (art. 396 Kodeksu spółek handlowych), nie jest również wykazywany wynik finansowy, który informuje użytkowników o stanie finansowym firmy (rezultatach prowadzonej działalności gospodarczej).

Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania w pasywach bilansu prezentowane są w łącznej wartości zobowiązań długo- i krótkoterminowych, rezerw na zobowiązania, funduszy specjalnych i rozliczeń międzyokresowych, z wyszczególnieniem wartości rezerw na zobowiązania i zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek. W pozycji tej wykazywane są wyłącznie:

- wartość rezerw na zobowiązania, rezerw z tytułu odroczonego podatku dochodowego, rezerw na świadczenia emerytalne i podobne oraz pozostałych rezerw,
- wartość zobowiązań z tytułu kredytów i pożyczek, wartość zaciągniętych przez jednostkę kredytów i pożyczek, bez względu na ich przeznaczenie – na sfinansowanie nabycia i budowy zarówno środków trwałych oraz innych składników majątku trwałego, jak i aktywów obrotowych, wyrażone w walucie polskiej i w walutach obcych.

Ujawnione w strukturze pasywów informacje dotyczące zobowiązań (np. zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek) prezentowane są bez wyszczególnienia ich na długoterminowe i krótkoterminowe, co ogranicza ich przydatność dla zainteresowanych odbiorców, utrudnia bowiem ocenę zadłużenia jednostki mikro. Brak prezentacji zobowiązań z tytułu dostaw i usług czy publiczno-prawnych także budzi zastrzeżenia, gdyż ogranicza użyteczność informacji sprawozdawczej.

Analizując zakres informacyjny bilansu jednostek mikro, należy podkreślić, że zgodnie z przepisami znowelizowanej ustawy (art. 28a) zrezygnowano z wyceny aktywów i pasywów według wartości godziwej i skorygowanej ceny nabycia. Zatem jednostki mikro zobowiązane są dokonać wyceny aktywów w wartości historycznej (w cenie nabycia, koszcie wytworzenia, w kwocie wymaganej zapłaty), zobowiązania zaś – w kwocie wymagającej zapłaty, co czyni informację sprawozdawczą wiarygodną.

Jak już wspomniano, jednostki mikro mogą nie sporządzać informacji dodatkowej, pod warunkiem że zaprezentują informacje uzupełniające do bilansu określone w załączniku nr 4 do ustawy. Obejmują one m.in. zobowiązania finansowe, w tym z tytułu dłużnych instrumentów finansowych, gwarancji i poręczeń lub zobowiązań warunkowych nieuwzględnionych w bilansie, zaliczki i kredyty udzielone członkom organów administrujących, zarządzających i nadzorujących, a także zobowiązania zaciągnięte w ich imieniu tytułem gwarancji i poręczeń. Dodatkowo w zakres tych informacji jednostki mikro, na których ciąży obowiązek sporządzania sprawozdania z działalności jednostki, włączają obligatoryjnie informacje o nabyciu

udziałów (akcji) własnych (m.in. przyczyna ich nabycia, liczba i wartość nominalna, w przypadku nabycia lub zbycia odpłatnego, równowartość tych udziałów (akcji), liczba i wartość nominalna lub, w razie braku wartości nominalnej, wartość księgową wszystkich udziałów (akcji) nabytych i zatrzymanych, jak również część kapitału podstawowego, którą te udziały (akcje) reprezentują).

Analizując zakres informacyjny rachunku zysków i strat jednostek mikro, należy zwrócić uwagę, iż w strukturze sprawozdania został dokonany podział na dwa segmenty – działalność podstawową i pozostałą. W grupie A. Przychody podstawowej działalności operacyjnej i zrównane z nimi prezentowane są przychody ze sprzedaży wartością łączną, bez wyszczególniania produktów, towarów czy materiałów. Koszty podstawowej działalności operacyjnej są prezentowane z podziałem tylko na cztery grupy rodzajowe, tj.:

- amortyzację,
- zużycie materiałów i energii,
- wynagrodzenia, ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia,
- pozostałe koszty.

Koszty usług obcych oraz podatki i opłaty zaliczone zostały do pozostałych kosztów rodzajowych. Natomiast wynagrodzenia połączone zostały z narzutami na wynagrodzenia, (tj. ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia). W grupie C prezentowane są „Pozostałe przychody i zyski” z oddzielnym wyszczególnieniem aktualizacji wartości aktywów. Podobnie grupa D prezentuje „Pozostałe koszty i straty” z oddzielnym wyszczególnieniem aktualizacji wartości aktywów. Pozycje pozostałe przychody i koszty operacyjne zostały połączone z pozostałymi przychodami i kosztami finansowymi oraz z zyskami i stratami nadzwyczajnymi.

Rachunek zysków i strat sporządzany jest, zgodnie z wymogami dyrektywy i regulacji krajowych, w wersji bardzo uproszczonej (z podziałem na dwa segmenty – działalność podstawową i pozostałą) oraz wyłącznie w wariantcie porównawczym. Nie oznacza to jednak, że jednostki mikro mają obowiązek prowadzenia ewidencji kosztów działalności operacyjnej w księgach rachunkowych wyłącznie w tym wariantcie. Zgodnie z przepisami ustawy [Ustawa z dnia 29 września 1994] podmioty te mogą, a nawet powinny prowadzić ewidencję kosztów działalności podstawowej równoległe w wariantcie kalkulacyjnym (według miejsc ich powstawania), co zapewnia szeroki i bogaty zakres informacji o kosztach poniesionych w toku prowadzenia przez jednostkę działalności operacyjnej. Informacja ta jest istotna dla zarządzających do podejmowania racjonalnych decyzji ekonomicznych. Ponadto brak w strukturze sprawozdania wykazanych kosztów finansowych utrudnia możliwość określenia kosztów pozyskania ewentualnych zewnętrznych źródeł finansowania.

3. Sprawozdanie finansowe jednostki mikro w aspekcie potrzeb informacyjnych użytkowników

W literaturze ekonomicznej (por. [Walińska (red.) 2014, s. 40-41; Świdowska, Więclaw (red.) 2012, s. 53-54]), jak również w uregulowaniach międzynarodowych, tj. zgodnie z *Załoženiami koncepcyjnymi MSSF* [Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej 2014: par. C2, s. 36] panuje powszechny pogląd, iż celem sprawozdań finansowych jest dostarczanie informacji finansowej użytecznej dla określonej grupy odbiorców. Za użytkownika sprawozdania finansowego można więc uznać osobę lub instytucję, która korzysta ze sprawozdania finansowego, a korzystanie to przynosi jej korzyści (możliwość pozyskania informacji o sytuacji finansowej i majątkowej przedsiębiorstwa i o osiągniętych przez nie wynikach) [Wierzińska 2014, s. 156]. Zgodnie z założeniami koncepcyjnymi Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej odbiorcami informacji generowanych przez sprawozdanie finansowe są potencjalni inwestorzy, pożyczkodawcy i inni wierzyciele przy podejmowaniu przez nich decyzji o dostarczaniu zasobów dla jednostki [Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej 2014: par. C2, s. 36]. Również w świetle Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw sprawozdanie finansowe ogólnego przeznaczenia służy spełnieniu potrzeb szerokiego kręgu użytkowników, np. udziałowców/akcjonariuszy, kredytodawców, pracowników oraz szeroko rozumianego społeczeństwa [Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw 2011, s. 14].

W świetle przytoczonej literatury oraz Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej użytkownikami informacji generowanych przez sprawozdanie finansowe jest więc szeroka grupa odbiorców zarówno wewnątrz podmiotu, np. kierownictwo, pracownicy, jak i, a może przede wszystkim, jednostki funkcjonujące w otoczeniu przedsiębiorstwa. Są to przykładowo potencjalni inwestorzy (krajowi, zagraniczni), pożyczkodawcy, kredytodawcy, dostawcy, klienci, rządy i agendy rządowe, społeczeństwo. Ich potrzeby informacyjne są różnorodne. Na przykład są one związane z procesem podejmowania decyzji zarządczych, transakcjami gospodarczymi i powiązaniem kapitałowymi, obligatoryjnymi rozliczeniami publicznoprawnymi, rozliczeniami z kontrahentami, utrzymaniem płynności finansowej, zachowaniem kontynuacji działalności, rozwojem jednostki w przyszłości [Maszczak 2011]. W tabeli 1 zaprezentowano potrzeby informacyjne użytkowników informacji sprawozdawczej.

Analizując potrzeby informacyjne szerokiego kręgu odbiorców, należy zadać sobie pytanie o wartość informacji generowanych przez uproszczoną wersję sprawozdania finansowego jednostki mikro. Wartość informacji należy rozumieć jako jej użyteczność. Aby odpowiedzieć na to pytanie, należy zdefiniować cechy informacji użytecznej. Zgodnie z założeniami koncepcyjnymi, jeżeli informacje finansowe mają być użyteczne, muszą być przydatne i wiernie przedstawiać to, co mają

Tabela 1. Użytkownicy informacji sprawozdawczej

Odbiorcy informacji	Potrzeby informacyjne
Inwestorzy	Poziom i struktura kapitału, stopień ryzyka i warunki zwrotu zaangażowanego kapitału, sytuacja finansowa
Kredytodawcy Pożyczkodawcy	Zdolność płatnicza warunkująca realność spłaty zobowiązań i wypłacalność wpływającą na ocenę ryzyka kredytowego
Dostawcy i inni wierzyciele	Terminowe regulowanie płatności
Klienci	Kontynuacja działalności przez jednostkę, zwłaszcza gdy pozostają oni w związku z daną jednostką przez długi okres lub są od niej zależni
Instytucje publicznoprawne	Instytucje podatkowe są zainteresowane wynikiem jako podstawowym źródłem dochodów budżetowych, ZUS prawidłowością naliczania składek na ubezpieczenie społeczne
Konkurencja	Ocena rentowności, rozmiarów i obszarów sprzedaży, poziomu kosztów, cen, marż, możliwości rozwoju w przyszłości
Rząd i agendy rządowe	Wynik finansowy i proces jego powstawania, przydatny do celów makrostatystyki gospodarczej, polityki gospodarczej, polityki fiskalnej, obliczania dochodu narodowego
Spółeczność lokalna	Poziom zysku z punktu widzenia partycypacji w realizacji przedsięwzięć regionalnych
Kierownicy	Informacje o wyniku do realizacji procesu planowania, nadzoru i podejmowania racjonalnych decyzji finansowych
Pracownicy	Kontynuacja działalności w daleko dającej przewidzieć się przyszłości, co wpływa na stabilizację zatrudnienia

Źródło: opracowanie na podstawie [Maszczak 2011].

zaprezentować [Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej 2014: par. CJ4, s. 42]. W Międzynarodowych Standardach Sprawozdawczości Finansowej wskazano dwie fundamentalne cechy jakościowe użytecznych informacji finansowych: przydatność i wierną prezentację [Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej 2014: par. CJ5, s. 42].

Przydatność to cecha zdeterminowana potrzebami informacyjnymi użytkowników sprawozdania finansowego. To odbiorcy bowiem decydują o przydatności informacji sprawozdawczej. Rozpatrując tak szeroką i różnorodną grupę użytkowników informacji sprawozdawczej, trudno określić jej przydatność dla konkretnego odbiorcy.

Prowadząc rozważania o użyteczności informacji sprawozdawczej jednostki mikro, należy podkreślić, iż w świetle przepisów dyrektywy 2013/34/UE podstawowym celem sprawozdania finansowego jest przedstawienie w sposób prawdziwy i rzetelny stanu aktywów i pasywów jednostki, jej sytuacji finansowej oraz wyniku finansowego. U podstaw tej dyrektywy leży zasada „najpierw myśl na małą skalę”. Ważną cechą informacji ujawnianych w sprawozdaniu finansowym w myśl dyrektywy jest jej istotność. Wywiera ona bowiem kluczowy wpływ na zakres informacji ujawnianych w uproszczonym sprawozdaniu finansowym jednostek mikro. Inne ce-

chy charakteryzujące informację sprawozdawczą to ostrożność, porównywalność, wiarygodność, zrozumiałość, wyższość treści ekonomicznej nad formą, przydatność. Analizując przepisy dyrektywy 2013/34 UE, należy zaznaczyć, iż większy nacisk kładzie ona na rzetelność informacji sprawozdawczej niż na jej przydatność.

Dyskusyjny staje się zatem fakt przydatności informacji sprawozdawczej jednostki mikro dla wszystkich jej użytkowników (wewnętrznych i zewnętrznych). Kierownictwo czy pracownicy na ogół zainteresowani wynikiem finansowym nie będą mieli problemu ze zmniejszonym zakresem informacji z przyczyn oczywistych, natomiast dla odbiorców zewnętrznych mogą się one okazać daleko niewystarczające. Nie oznacza to jednak, że jednostka mikro nie może w sposób bardziej szczegółowy zaprezentować sytuacji majątkowej i finansowej oraz wyniku prowadzonej działalności. W świetle przepisów ustawy [Ustawa z dnia 29 września 1994, art. 50 ust. 1] jednostka mikro w razie potrzeby może ujawnić informacje w sprawozdaniu z większą szczegółowością, niż dopuszcza to załącznik nr 4 do ustawy.

4. Zakończenie

Nowelizacja ustawy o rachunkowości wprowadzona w życie 23 września 2014 r., w myśl implementacji dyrektywy 2013/34/UE, ma na celu poprawę warunków wykonywania działalności gospodarczej przez jednostki mikro oraz zniesienie bądź zminimalizowanie barier hamujących rozwój przedsiębiorczości. Przyjęte w ustawie zmiany umożliwiają jednostkom mikro stosowanie znacznych uproszczeń w zakresie sporządzania sprawozdań finansowych (bilansu, rachunku zysków i strat oraz informacji dodatkowej), co w efekcie ma doprowadzić do redukcji obciążeń administracyjnych i tym samym obniżenia zarówno kosztów sporządzania sprawozdania finansowego, jak i kosztów bieżącego prowadzenia rachunkowości przez jednostki mikro. Ponadto przyjęte, w myśl dyrektywy, w uregulowaniach krajowych ujednolicone wzory sprawozdań finansowych pozwalają na generowanie obligatoryjnej informacji, która spełnia wymóg porównywalności wśród podmiotów funkcjonujących w krajach Unii Europejskiej, nie stanowiąc jednocześnie dodatkowego obciążenia dla jednostek mikro.

Budzi duże zastrzeżenia wartość informacji generowanych przez znacznie uproszczone sprawozdanie finansowe jednostek mikro. O ile nadrzędny cel, który przyświeca tym zmianom (tj. minimalizowanie kosztów prowadzenia rachunkowości), jest niewątpliwie zasadny, o tyle może budzić duże niezadowolenie użytkowników, zwłaszcza tych zewnętrznych, przydatność ograniczonego zakresu informacji sprawozdawczej.

W sprawozdaniu bilansowym nie jest wykazywana w strukturze aktywów obrotowych sprawozdania informacja o środkach pieniężnych, co utrudnia możliwość określenia płynności finansowej, czyli zdolności jednostki do spłaty długów. W pasywach bilansu nie jest prezentowany kapitał zapasowy, który w spółkach akcyjnych musi być tworzony obowiązkowo, zgodnie z przepisami Kodeksu spółek

handlowych, jak również nie jest wykazywany wynik finansowy, który informuje użytkowników o stanie finansowym firmy. Ujawnione w strukturze pasywów informacje dotyczące zobowiązań (np. zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek) są prezentowane bez wyszczególnienia ich na długoterminowe i krótkoterminowe, co ogranicza ich przydatność dla zainteresowanych odbiorców, utrudnia bowiem ocenę zadłużenia jednostki mikro.

Przyjęte zmiany w zakresie prezentacji „Należnych wpłat na kapitał (fundusz podstawowy” oraz „Udziałów (akcji) własnych w aktywach bilansu”, a nie jak do tej pory po stronie pasywów w wielkości ujemnej, przedstawiają nieprawdziwy obraz kapitału własnego i mogą mieć istotny wpływ na zniekształcenie wskaźników obliczanych przy wykorzystaniu kapitałów, co w konsekwencji może doprowadzić do niewłaściwych wniosków z przeprowadzonej analizy finansowej i ewentualnie podjęcia przez użytkowników błędnych decyzji finansowych na bazie otrzymanych informacji.

Rachunek zysków i strat sporządzony jest zgodnie z obowiązującymi wymogami prawnymi, w wersji znacznie uproszczonej (z podziałem na dwa segmenty – działalność podstawową i pozostałą) oraz wyłącznie w wariantcie porównawczym, co ogranicza zakres informacji o kosztach poniesionych w toku prowadzenia przez jednostkę działalności operacyjnej. Informacja ta jest istotna dla zarządzających do podejmowania racjonalnych decyzji ekonomicznych, jak również dla innych użytkowników, którzy są zainteresowani poziomem i strukturą kosztów, jak np. konkurencja. Poza tym brak w strukturze sprawozdania wykazanych kosztów finansowych utrudnia możliwość określenia kosztów pozyskania ewentualnych zewnętrznych źródeł finansowania.

W podsumowaniu rozważań o sprawozdaniu finansowym jednostki mikro w aspekcie potrzeb jej użytkowników należy zwrócić uwagę, iż w świetle przepisów ustawy [Ustawa z dnia 29 września 1994, art. 50 ust. 1] jednostka mikro w razie potrzeby może ujawnić informacje w sprawozdaniu z większą szczegółowością, niż dopuszcza to załącznik nr 4 do ustawy.

Literatura

- Dadacz J., 2014, *Kierunki zmian przepisów o rachunkowości*, Rachunkowość, nr 1, SKwP, s. 2-10.
- Dudek J., 2015, *Nowelizacja ustawy o rachunkowości – z dużej chmury mały deszcz*, Rachunkowość, nr 11, SKwP, s. 2-6.
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/34/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie rocznych sprawozdań finansowych, skonsolidowanych sprawozdań finansowych i powiązanych sprawozdań niektórych rodzajów jednostek, zmieniająca dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/43/WE oraz uchylająca dyrektywy Rady 78/660/EWG i 83/349/EWG, Dz.Urz. L 182/19 z 29 czerwca 2013 r.

- Maszczak T., 2011, *Rachunek zysków i strat w aspekcie potrzeb informacyjnych użytkowników*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 181, Rachunkowość a Controlling, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław, s. 402-410.
- Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej, 2014, SKwP, Warszawa.
- Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw 2011, SKwP, Warszawa.
- Świdarska G.K., Więclaw W. (red.), 2012, *Sprawozdanie finansowe według polskich i międzynarodowych standardów rachunkowości*, Difin, Warszawa.
- Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej, DzU 2015, poz. 584, z późn. zm.
- Ustawa z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych, DzU 2013, poz. 1030, z późn. zm.
- Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, DzU 2013, poz. 330, z późn. zm.
- Walińska E. (red.), 2014, *Rachunkowość*, Wolters Kluwer, Warszawa.
- Wierzbńska Z., 2014, *Wycena aktywów i pasywów a oczekiwania informacyjne użytkowników sprawozdań finansowych*, Studia Oeconomica Posnaniensia, Vol. 2, No. 2, (265).
- Winiarska K. (red.), 2010, *Sprawozdawczość finansowa*, Wydawnictwo Uczelniane Politechniki Koszalińskiej, Koszalin.